

Fiscalitat dels productes d'estalvi previsió

Esteban Quintana Ferrer

PID_00195483

Els textos i imatges publicats en aquesta obra estan subjectes –llevat que s'indiqui el contrari– a una llicència de Reconeixement-NoComercial-SenseObraDerivada (BY-NC-ND) v.3.0 Espanya de Creative Commons. Podeu copiar-los, distribuir-los i transmetre'ls públicament sempre que en citeu l'autor i la font (FUOC. Fundació per a la Universitat Oberta de Catalunya), no en feu un ús comercial i no en feu obra derivada. La llicència completa es pot consultar a <http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/es/legalcode.ca>

Índex

Introducció	5
Objectius	7
1. Productes individuals de previsió social	9
1.1. Plans de pensions individuals	9
1.2. Plans de previsió assegurats	17
1.3. Assegurances privades de dependència	18
1.4. Plans individuals d'estalvi sistemàtic	18
1.5. Hipoteca inversa	20
1.6. Aportacions a patrimonis protegits de persones amb discapacitat	22
2. Productes col·lectius de previsió social	27
2.1. Plans de pensions d'ocupació	27
2.2. Plans de previsió social empresarial	28
2.3. Assegurances col·lectives de vida	30
2.4. Mutualitats de previsió social	31
Activitats	35
Exercicis d'autoavaluació	35
Solucionari	37
Bibliografia	38

Introducció

Aquest quart mòdul de l'assignatura el dedicarem a analitzar les anomenades *operacions financeres d'estalvi previsió*. A diferència dels productes d'estalvi financer, examinats en els tres mòduls anteriors, els instruments que estudiarem en aquest mòdul presenten com a element comú i diferenciador que constitueixen per als inversors operacions disposades en el mercat per a cobrir contingències futures a llarg termini, bàsicament la jubilació, amb la finalitat de capitalitzar una determinada inversió i obtenir uns fons econòmics que complementin les prestacions dels sistemes públics de pensions i d'assistència social.

En aquest grup d'operacions financeres hem inclòs tant els productes previstos de manera expressa per a complementar les pensions públiques (plans de pensions individuals i ocupació, plans de previsió assegurats, plans de previsió social empresarial, assegurances privades de dependència, assegurances col·lectives de vida i mutualitats de previsió social) com els actius purament financers que, atesa la longevitat del període d'inversió o el cobrament de la prestació normalment en forma de renda, serveixen per al mateix objectiu de manera implícita. Aquest és el cas dels plans individuals d'estalvi sistemàtic, la hipoteca inversa i les aportacions a patrimonis protegits amb discapacitat.

En aquest mòdul, però, hem classificat tot aquest conjunt d'operacions d'estalvi previsió segons si es tracta de productes individuals, disposats específicament per a un inversor singular, o de productes col·lectius, que permeten la participació de l'inversor en fons disposats al mateix fi per a una pluralitat d'inversors.

Situats en aquesta perspectiva, podem distingir els productes individuals de previsió social i els productes col·lectius de previsió social. En el primer grup s'inclouen els plans de pensions individuals, els plans de previsió assegurats, les assegurances privades de dependència, els plans individuals d'estalvi sistemàtic, la hipoteca inversa i les aportacions a patrimonis protegits de persones amb discapacitat. En el segon se situen, en canvi, els plans de pensions d'ocupació, els plans de previsió social empresarial, les assegurances col·lectives de vida i les aportacions a mutualitats de previsió social.

Tot aquest grup d'operacions financeres d'estalvi previsió gaudeixen d'importants beneficis fiscals, en la mesura que complementen els sistemes públics de pensions i assistència social i, per tant, volen ser incentivats per les administracions públiques. En aquest cas, doncs, cal examinar-ne el règim fiscal, pel que fa a l'IRPF, des de dues perspectives temporals diferents: el moment en què es fa l'aportació o es paga la prima, segons els casos, amb l'objecte de conèixer si aquesta quantitat és deduïble o no, i el moment en què es percep

Vegeu també

En el mòdul introductor de l'assignatura trobareu el significat de les sigles utilitzades en aquest mòdul didàctic.

el capital o la renda, per saber com s'integra en la base imposable de l'impost. Tot plegat sense perjudici, aquí també, d'examinar la fiscalitat d'aquestes operacions en la resta d'impostos del sistema tributari.

Objectius

En aquest mòdul didàctic trobareu els materials i les eines procedimentals indispensables per a assolir els objectius següents en relació amb la fiscalitat dels productes d'estalvi previsió:

- 1.** Conèixer el concepte i les modalitats d'*operacions individuals d'estalvi previsió*.
- 2.** Delimitar la tributació de la renda obtinguda per mitjà dels instruments financers assenyalats en el punt anterior.
- 3.** Distingir la resta d'impostos del sistema tributari que poden afectar les operacions individuals d'estalvi previsió.
- 4.** Saber quines modalitats col·lectives d'estalvi previsió es poden fer en el mercat.
- 5.** Discernir els elements essencials que presenta la tributació de la renda obtinguda amb aquests instruments del punt anterior.
- 6.** Concretar la incidència d'altres impostos que poden gravar aquestes operacions col·lectives d'estalvi previsió.

1. Productes individuals de previsió social

Comencem l'estudi de la fiscalitat dels productes d'estalvi previsió centrant l'atenció en aquesta primera part del mòdul en els instruments individuals presents en el mercat per als inversors o estalviadors que volen obtenir una rendibilitat a llarg termini, per a cobrir les necessitats econòmiques de la persona en el futur i disposar d'una renda addicional a les prestacions públiques rebudes en forma de pensió per jubilació de la Seguretat Social.

1.1. Plans de pensions individuals

Els plans de pensions defineixen, entre d'altres, el dret de les persones, a favor de les quals es constitueixen, a percebre rendes o capitals per jubilació, supervivència, viduitat, orfandat o invalidesa, i també les obligacions de contribució. Amb l'objecte exclusiu d'executar plans de pensions es creen patrimonis anomenats *fons de pensions* *¹.

⁽¹⁾ Reial decret legislatiu 1/2002, de 29 de novembre, pel qual s'aprova el text refós de la llei de regulació dels plans i fons de pensions.

Pel que fa als subjectes constituents, els plans de pensions s'enquadren necessàriament en una de les modalitats següents: sistema d'ocupació, sistema associat i sistema individual. El sistema individual, la fiscalitat del qual s'analitza en aquest apartat, correspon a plans en què el promotor és una o diverses entitats de caràcter financer (banc, caixa, companyies d'assegurances, etc.) i en què els partícips són qualssevol persones físiques.

El sistema d'ocupació, al qual ens referirem en la segona part d'aquest mòdul, com a modalitat col·lectiva d'estalvi previsió, correspon als plans en què el promotor és qualsevol entitat, corporació, societat o empresa i en què els partícips són els treballadors d'aquestes col·lectivitats. El sistema associat correspon a plans en què el promotor o promotors són qualssevol associacions o sindicats i en què els partícips són els associats, membres o afiliats d'aquestes associacions o sindicats.

Vegeu també

Vegeu l'apartat 2.1 d'aquest mòdul.

En els plans de pensions individuals només hi ha aportacions dels partícips i, en relació amb les obligacions estipulades, només es poden constituir en la modalitat d'aportació definida.

Tipus de plans de pensions

Segons les obligacions estipulades, els plans de pensions poden ser:

1) **De prestació definida.** Es defineix com a objecte la quantia de les prestacions que han de percebre els beneficiaris (quantitat fixa o variable, percentatge de l'últim salari, etc.). Segons l'objectiu, l'aportació anual es calcula actuarialment.

2) **D'aportació definida.** Es coneix prèviament la quantia de les aportacions (quantitat fixa o variable, percentatge de l'últim salari, etc.). L'import de les prestacions depèn dels

drets consolidats del partícip en el moment en què ocorre la contingència coberta pel pla, segons les aportacions fetes i les rendibilitats obtingudes.

3) **Mixtos.** L'objecte és, simultàniament, la quantia de la prestació i de la contribució.

El promotor d'un pla de pensions pot ser qualsevol entitat, corporació, societat, empresa, associació, sindicat o col·lectiu de qualsevol classe, fins i tot un empresari individual i, per tant, una persona física. Les persones físiques en l'interès de les quals es crea el pla, tant si fan aportacions com si no, s'anomenen *partícips*, i els beneficiaris són, finalment, les persones físiques amb dret a la percepció de prestacions, tant si han estat partícips com si no.

D'altra banda, les contingències susceptibles de cobertura en un pla de pensions poden ser diferents:

1) Jubilació.

2) Defunció del partícip o beneficiari.

3) Incapacitat laboral total i permanent per a la professió habitual, o absoluta i permanent per a qualsevol feina, i la gran invalidesa.

4) La contingència de dependència severa o gran dependència, d'acord amb el que disposa la Llei de promoció de l'autonomia personal i atenció a les persones en situació de dependència.

5) Malaltia greu, que inclou supòsits de mal físic o psíquic que incapacitin temporalment per a la professió durant un mínim de tres mesos i requereixin intervenció de cirurgia major, i també mals físics o psíquics amb seqüeles permanents que limitin parcialment o totalment per a la professió habitual o qualsevol altra.

6) Atur de llarga durada (dotze mesos com a mínim), que exigeix la inscripció en l'Institut Nacional d'Ocupació i la no-percepció de prestacions de desocupació en un àmbit contributiu.

La participació en aquests fons ofereix, finalment, una rendibilitat variable, ja que tenen un valor liquidatiu diari que fluctua d'acord amb l'evolució dels mercats i amb l'estructura de la cartera de valors en què s'ha materialitzat la inversió. Aquest actiu és il·líquid i només es pot rescatar en arribar qualsevol de les contingències susceptibles de cobertura que acabem d'assenyalar, encara que es permet el traspàs dels drets consolidats d'aquest patrimoni a un altre sistema de previsió social.

A efectes fiscals, el partícip en un pla de pensions individual ha de tenir en compte el tractament tributari que rep en l'IRPF, tant pel que fa a les aportacions que duu a terme com a les prestacions que rep després en cas de complir-se alguna de les contingències cobertes pel pla.

Amb la finalitat d'incentivar la participació en aquest instrument d'estalvi previsió, les aportacions fetes al pla de pensions individual, primer de tot, donen dret a reduir la base imposable general de l'IRPF*².

Aquesta minoració, però, no és il·limitada. Com a quantitat màxima de reducció, s'aplica la més petita de dues xifres: el 30% de la suma dels rendiments nets del treball i d'activitats econòmiques percebuts individualment en l'exercici o 10.000 euros anuals. En el cas de contribuents de més de cinquanta anys, s'incrementa el percentatge assenyalat al 50% i la xifra a 12.500 euros anuals. Aquest límit de reducció en la base imposable general de l'IRPF no és, a més, exclusiu de les aportacions a plans de pensions individuals, sinó conjunt per a totes les aportacions que faci un contribuent a plans de pensions (individuals i d'ocupació), mutualitats de previsió social, plans de previsió assegurats, plans de previsió social empresarial, i assegurances de dependència.

A més, aquest límit conjunt és individual per a cada contribuent, de manera que en cas de declaració conjunta cal considerar les aportacions de cada cònjuge que és titular d'un pla de pensions, i també els respectius límits per a cadascun.

Consideració de les rendes generades per cada cònjuge separatament

Es consideren, per tant, les rendes generades per cada cònjuge separatament, i això implica que si n'hi ha algun que no obté rendes del treball o d'activitats econòmiques no podrà reduir en la base imposable les aportacions fetes.

Les aportacions del partícip del pla de pensions individual que no hagin pogut ser objecte de reducció en la base imposable per insuficiència d'aquesta o per aplicació del límit que s'acaba d'indicar es poden reduir en els cinc exercicis següents, de manera que queden excloses d'aquest benefici les aportacions i contribucions que excedeixin els 10.000 euros (12.500 euros en el cas de partícips més grans de cinquanta anys)*³.

Observació

La base liquidable general no pot resultar negativa en cap cas com a conseqüència de l'aplicació d'aquesta reducció, la qual cosa vol dir que l'import de la reducció que s'ha d'aplicar en l'exercici no pot ser superior a la base imposable general. Per això es preveu la possibilitat que els contribuents sol·licitin que les aportacions als instruments esmentats que no hagin pogut ser reduïdes per insuficiència de base imposable, ho siguin en els cinc exercicis següents, possibilitat exclosa quan les quantitats sobrepassin els límits màxims d'aportació financera (10.000 o 12.500 euros), però no quan se sobrepassa el límit percentual sobre rendiments (30% o 50%).

⁽²⁾Art. 51 a 53 LIRPF.

Observació

En el cas de les aportacions i contribucions a plans de pensions, també donen lloc a aquesta reducció les aportacions fetes pels partícips als plans de pensions regulats en la Directiva 2003/41/CE del Parlament Europeu i del Consell, de 3 de juny de 2003, relativa a les activitats i la supervisió de fons de pensions d'ocupació, incloses les contribucions que han fet les empreses promotores, sempre que es compleixin els requisits següents: que les contribucions s'imputin fiscalment al partícip a qui es vincula la prestació, que es transmeti al partícip de manera irrevocable el dret a la percepció de la prestació futura, i que es transmeti al partícip la titularitat dels recursos en què consisteix aquesta contribució.

⁽³⁾Art. 52.2 i 51.6 LIRPF i art. 5.3 del Text refós de la llei de regulació dels plans i fons de pensions.

Per acabar, cal assenyalar que les aportacions a plans individuals de pensions gaudeixen en l'IRPF de dues mesures addicionals beneficioses per al contribuents*⁴:

⁽⁴⁾Art. 51.7 i 53 i DA 10a. LIRPF.

1) D'una banda, sense perjudici de les reduccions generals fetes amb els límits indicats, els contribuents el cònjuge dels quals no obtingui rendiments nets del treball ni d'activitats econòmiques, o els obtingui en quantia inferior a 8.000 euros anuals, poden reduir en la base imposable les aportacions fetes als sistemes de previsió social de què sigui partícip, mutualista o titular aquest cònjuge, fins al límit màxim de 2.000 euros anuals, aportacions que, a més, no estan subjectes a l'ISD.

2) D'altra banda, es preveu un règim de reducció privilegiat per a les aportacions a plans de pensions a favor de persones amb discapacitat, amb un grau de minusvalidesa física o sensorial igual o superior al 65%, psíquica igual o superior al 33%, i també de persones que tinguin una incapacitat declarada judicialment amb independència del grau. En aquest cas, es disposa que les aportacions anuals fetes a plans de pensions a favor de persones amb discapacitat amb les quals hi hagi relació de parentiu en línia directa o col·lateral fins al tercer grau inclusivament, i també el cònjuge o aquells que els tinguin a càrrec seu en règim de tutela o acolliment, redueixen la base imposable general de l'aportant fins al límit de 10.000 euros anuals, sense perjudici de les aportacions que aquests subjectes facin als seus propis plans de pensions, d'acord amb els límits generals de reducció. I que les aportacions anuals fetes directament per les persones amb discapacitat partícips, redueixen la base imposable fins al límit de 24.250 euros anuals.

Regles de règim de reducció per aportacions a favor de persones amb discapacitat

Aquest règim de reducció se sotmet a les regles següents:

a) El conjunt de les reduccions practicades per totes les persones que facin aportacions a favor d'una mateixa persona amb discapacitat, incloses les de la mateixa persona amb discapacitat, no pot excedir els 24.250 euros anuals. A aquests efectes, quan concorrin diverses aportacions a favor de la persona amb discapacitat, han de ser objecte de reducció, primer de tot, les aportacions fetes per la mateixa persona amb discapacitat, i només si no arriben al límit assenyalat de 24.250 euros, poden ser objecte de reducció les aportacions fetes per altres persones a favor seu en la base imposable d'aquestes, de manera proporcional, sense que, en cap cas, el conjunt de les reduccions practicades per totes les persones que fan aportacions a favor d'una mateixa persona amb discapacitat pugui excedir els 24.250 euros.

b) Les aportacions que no hagin pogut ser objecte de reducció en la base imposable per insuficiència d'aquesta base poden reduir en els cinc exercicis següents. Aquesta regla no resulta aplicable a les aportacions i contribucions que excedeixin els límits previstos en l'apartat anterior.

c) El règim indicat també és aplicable a les aportacions a mutualitats de previsió social, a les primes satisfetes als plans de previsió assegurats, als plans de previsió social empresarial i a les assegurances de dependència que compleixin els requisits previstos en l'article 51 de la LIRPF. En aquest cas, els límits establerts en la lletra a anterior són conjunts per a tots els sistemes de previsió social constituïts a favor de persones amb discapacitat.

d) Les aportacions a aquests sistemes de previsió social constituïts a favor de persones amb discapacitat, fetes pel discapacitat mateix o per les persones que hi tenen una relació de parentiu en línia directa o col·lateral fins al tercer grau inclusivament, i també el

cònjuge o aquells que els tinguin a càrrec seu en règim de tutela o acolliment, no estan subjectes a l'ISD.

Quan es produeix la contingència prevista en el pla de pensions individual (jubilació, incapacitat, defunció, dependència severa o gran dependència), el beneficiari rep la prestació corresponent, que es forma amb les aportacions fetes pel partícip i les rendibilitats produïdes durant la seva permanència.

Exemple

En Darío fa aportacions al seu pla de pensions durant un exercici per una suma de 8.000 euros. Així mateix, l'empresa en la qual treballa aquest subjecte ingressa 2.000 euros en aquest mateix pla de pensions. En Darío ha obtingut en aquest exercici uns rendiments nets del treball (com a úniques rendes subjectes a l'IRPF) de 30.000 euros. Quina reducció a la base imposable general de l'IRPF es pot aplicar en Darío, tenint en compte que aquest contribuent té 40 anys i no pateix cap discapacitat?

D'acord amb l'article 51.1.1 LIRPF, en Darío podrà reduir a la base imposable general del seu impost les aportacions que ell mateix fa al seu pla de pensions (8.000 euros), incloent les contribucions de l'empresa on treballa que li haguessin estat imputades en concepte de rendiment del treball (2.000 euros).

Cal tenir en compte, no obstant això, el límit màxim conjunt per a les reduccions per aportacions i contribucions a plans de pensions i a altres sistemes de previsió social, plans de previsió assegurats, plans de previsió social empresarial, i a assegurances de dependència, que es disposa en l'article 52.1 LIRPF, que serà la menor de dues quantitats: el 30% de la suma dels rendiments nets del treball i d'activitats econòmiques percebuts individualment en l'exercici (percentatge que s'incrementa al 50 % per a contribuents majors de 50 anys) o 10.000 euros anuals (12.500 euros en el cas de contribuents majors de 50 anys).

En el cas d'en Darío, essent el rendiment net del treball de 30.000 euros, el 30% d'aquesta xifra és 9.000 euros, que és menor de 10.000 euros anuals. Com que és subjecte no major de 50 anys i no sofreix cap discapacitat, aquesta quantitat de 9.000 euros és la quantitat màxima que pot reduir a la seva base imposable general.

En definitiva, el total d'aportacions i contribucions al pla de pensions d'en Darío, que ascendeix a 10.000 euros (8.000 euros d'aportacions pròpies i 2.000 euros de contribucions que fa l'empresa on treballa), aquest subjecte només podrà reduir 9.000 euros. En aquest cas, segons l'article 52.2 LIRPF, en Darío podrà reduir en els cinc exercicis següents les quantitats aportades incloent, si escau, les aportacions del promotor o les realitzades per l'empresa que els haguessin estat imputades, que no haguessin pogut ser objecte de reducció a la base imposable per insuficiència de la mateixa o per aplicació del límit percentual establert en l'apartat anterior. En Darío, llavors, podrà reduir en els cinc exercicis següents 1.000 euros (10.000 euros – 9.000 euros).

Als efectes de l'IRPF, les prestacions que rep el beneficiari d'un pla de pensions es qualifiquen com a rendiments del treball⁵, tant si s'obtenen en forma de capital com en forma de rendes periòdiques, i tributen per l'import íntegre, incloses les que provenen d'aportacions que quan corresponia no van poder reduir la base imposable de l'impost perquè excedien els límits disposats per a aquest tipus d'operacions.

⁽⁵⁾Art. 17.2.a.3 LIRPF.

Els rendiments del treball derivats de les prestacions obtingudes en forma de renda per les persones amb discapacitat corresponents a les aportacions a plans de pensions constituïts a favor seu, gaudeixen, tanmateix, d'exempció, fins a un import màxim anual conjunt de tres vegades l'indicador públic de renda d'efectes múltiples⁶.

⁽⁶⁾Art. 7.w LIRPF.

Indicador públic de renda d'efectes múltiples

L'indicador públic de renda d'efectes múltiples (IPREM) és un índex emprat a Espanya com a referència per a la concessió d'ajudes, beques, subvencions, entre d'altres. Aquest índex va néixer el 2004 per a substituir el salari mínim interprofessional com a referència per a aquestes ajudes. L'IPREM es publica cada any per mitjà de la Llei de pressupostos generals de l'Estat. Als efectes de l'IRPF es té en compte l'IPREM anual que té en compte catorze pagues.

També cal fixar-se que, si les prestacions es perceben en forma de capital, s'ha previst un règim transitori aplicable a les contingències produïdes abans de 2007, i també per a les contingències que hi ha hagut a partir de l'1 de gener de 2007 per la part de prestació corresponent a les aportacions fetes abans d'aquesta data, amb la finalitat de compensar la reducció del 40% que es podia aplicar sobre aquesta renda del treball en l'anterior normativa de l'impost, en el supòsit de cobrament de la prestació quan la primera aportació s'hagués fet amb més de dos anys d'antelació, que en l'actual normativa s'exclou expressament*⁷.

⁽⁷⁾Art. 18.2 LIRPF.

En el primer dels casos (contingències ocorregudes abans de 2007), els beneficiaris poden aplicar la reducció del 40% en el supòsit de cobrar la prestació en forma de capital i sempre que hagin transcorregut més de dos anys des que es va fer la primera aportació al pla (termini no exigit en cas de prestació per invalidesa). En el segon supòsit (contingències ocorregudes a partir de l'1 de gener de 2007), la reducció assenyalada només s'aplica a la part de la prestació corresponent a les aportacions fetes fins al 31 de desembre de 2006*⁸.

⁽⁸⁾DT 12a. LIRPF.

Observació

Si es perceben diverses prestacions en forma de capital de plans de pensions diferents dels plans a què resulti aplicable el règim transitori, la reducció del 40% es refereix al conjunt de totes aquestes prestacions i a les quantitats percebudes en un mateix any.

Exemple

La Soraya rep en un exercici unes prestacions d'un pla de pensions en forma de capital per un import de 50.000 euros, en forma de capital, després d'haver realitzat aportacions durant 20 anys. Del total de les prestacions rebudes, la part corresponent a aportacions efectuades per aquest subjecte abans del 31 de desembre de 2006 és de 43.000 euros. Quina renda ha d'integrar en el seu IRPF la Soraya?

L'import percebut per la Soraya del pla de pensions ha de tributar com a rendiment del treball personal, integrant-se a la base imposable general (art. 17.2.a.3 LIRPF).

Com que aquest subjecte recupera el seu fons de pensions en forma de capital, se li aplica el règim transitori disposat en la DT 12a. LIRPF i pot practicar una reducció del 40% sobre l'import rebut corresponent a les aportacions realitzades abans del 31 de desembre de 2006, és a dir, sobre 43.000 euros, que es preveia en l'anterior normativa de l'IRPF.

Per tant, del total de les prestacions rebudes (50.000 euros), la Soraya pot aplicar la reducció següent: $43.000 \times 40\% = 17.200$ euros. Per tant, el rendiment del treball que aquest subjecte ha d'integrar a la base imposable general del seu IRPF serà: $50.000 - 17.200 = 32.800$ euros.

En últim terme, les prestacions dels plans de pensions individuals constitueixen rendiments íntegres del treball que s'integren en la base imposable general de l'impost, i la tributació efectiva d'aquesta renda en l'IRPF es fa d'acord amb les regles següents:

a) El rendiment íntegre derivat d'aquestes prestacions se suma a la resta de rendiments íntegres del treball obtinguts pel contribuent.

b) El rendiment íntegre total es minora en les despeses deduïbles disposades taxativament en l'article 19 de la LIRPF, i també en les quantitats indicades en l'article 20 de la LIRPF en concepte de reducció per obtenció de rendiments del treball.

c) El rendiment net del treball resultant de les operacions anteriors s'integra en la base imposable general, al costat de la resta de rendes que la integren (rendiments del capital immobiliari, rendiments del capital mobiliari de l'art. 25.4 LIRPF, rendiments d'activitats econòmiques, guanys i pèrdues patrimonials no generats per la transmissió d'elements patrimonials i imputacions de renda). El rendiment net del treball derivat del cobrament de les prestacions d'un pla de pensions individual es compensa amb tots els components de la base imposable general, excepte els guanys i pèrdues patrimonials no derivats de transmissions patrimonials, i el resultat positiu o negatiu resultant s'integra en la base imposable general⁹.

⁽⁹⁾Art. 45 i 48 LIRPF.

d) Si la base liquidable general resulta negativa, l'import es pot compensar amb els de les bases liquidables generals positives que s'obtinguin en els quatre anys següents. En canvi, si la base imposable general és positiva, s'apliquen les reduccions per atenció a situacions de dependència i envelliment, per pensions compensatòries, i per quotes a partits polítics, sense que com a conseqüència del resultat de practicar aquestes reduccions la base liquidable general pugui resultar negativa¹⁰.

⁽¹⁰⁾Art. 50 a 55, 61 bis i DA 11a. LIRPF.

e) La base liquidable positiva és gravada aplicant les tarifes progressives de l'impost per trams. L'escala progressiva estatal se situa entre un mínim del 12% i un màxim del 23,5% (percentatges incrementats al 12,75% i al 30,5%, respectivament, per als períodes impositius dels anys 2012 i 2013) i l'escala progressiva autonòmica és l'aprovada per cada comunitat autònoma, en virtut de la cessió de l'impost¹¹.

⁽¹¹⁾Art. 63 i 74 i DA 35a. LIRPF.

f) Després d'aplicar les deduccions sobre la quota íntegra estatal i sobre la quota íntegra autonòmica, a la quota líquida total resultant s'hi apliquen les deduccions per doble imposició internacional, per obtenció de rendiments del treball o d'activitats econòmiques, per maternitat, per naixement o adopció, i els pagaments a compte (retencions, ingressos a compte i pagaments fraccionats), la qual cosa dona com a resultat final la quota diferencial positiva o negativa¹².

⁽¹²⁾Art. 67 a 70 i art. 77 a 81 bis LIRPF.

Finalment, els rendiments del treball obtinguts en concepte de prestacions de plans de pensions individuals estan sotmesos a retenció, juntament amb la resta de rendiments del treball, al tipus de retenció que resulta aplicable segons la quantia d'aquests rendiments i d'acord amb la normativa reglamentària que disposa el procediment de càlcul per a aquest tipus de rendiment¹³.

⁽¹³⁾Art. 101.1 LIRPF i 80 a 89 LIRPF.

Pel que fa a la resta del sistema impositiu, els elements essencials de la tribució dels plans de pensions individuals s'ajusten a les normes següents:

a) IRNR: n'estan exempts els dividendes i participacions en beneficis obtinguts sense mediació d'establiment permanent per fons de pensions equivalents als regulats en el Text refós de la llei de plans i fons de pensions, sempre que els subjectes siguin residents en un altre estat membre de la Unió Europea o establiments permanents d'aquestes institucions que siguin en un altre estat membre de la Unió Europea*¹⁴.

(¹⁴)Art. 14.1.k LIRNR.

Fons de pensions equivalents

Es consideren fons de pensions equivalents aquelles institucions de previsió social que compleixen els requisits següents:

- Que tinguin per objecte exclusiu proporcionar una prestació complementària en el moment de la jubilació, defunció, incapacitat o dependència en els mateixos termes que preveu l'article 8.6 del Text refós de la llei de regulació dels plans i fons de pensions.
- Que les contribucions empresarials que es puguin fer s'imputin fiscalment al partícip a qui es vincula la prestació, i se li transmeti de manera irrevocable el dret a la percepció de la prestació futura.
- Que disposin d'un règim fiscal preferencial de dilació impositiva respecte tant de les aportacions com de les contribucions empresarials fetes a aquests fons. Aquest règim s'ha de caracteritzar per la tributació efectiva de totes les aportacions i contribucions i també de la rendibilitat obtinguda en la gestió en el moment de la percepció de la prestació.

També n'estan exempts els fons de pensions equivalents residents en els estats integrants de l'Espai Econòmic Europeu sempre que aquests estats hagin subscrit amb Espanya un conveni per a evitar la doble imposició internacional amb clàusula d'intercanvi d'informació o un acord d'intercanvi d'informació en matèria tributària.

b) IP: gaudeixen d'exempció els drets consolidats dels partícips en un pla de pensions*¹⁵.

(¹⁵)Art. 4.5 LIP.

c) ISD: no estan subjectes a l'impost les aportacions fetes als sistemes de previsió social del cònjuge, que permeten reduir la base imposable de l'IRPF del subjecte aportant quan el cònjuge no obté rendiments nets del treball ni d'activitats econòmiques, o els obté en quantia inferior a 8.000 euros anuals, ni les aportacions a aquests sistemes de previsió social constituïts a favor de persones amb discapacitat, fetes pel discapacitat mateix o per les persones que hi tenen una relació de parentiu en línia directa o col·lateral fins al tercer grau inclusivament, i també el cònjuge o aquells que els tinguin a càrrec seu en règim de tutela o acolliment*¹⁶.

(¹⁶)Art. 51.7 i 53.3 LIRPF.

Pel que fa a les prestacions, no estan subjectes a l'ISD les quantitats que en aquest concepte percebin els beneficiaris de plans i fons de pensions o dels sistemes alternatius, sempre que estigui disposat que aquestes prestacions s'integren en la base imposable de l'IRPF*¹⁷.

(¹⁷)Art. 3.e RISD.

Observació

Fins i tot si la percepció del pla de pensions es produeix per causa de la defunció del partícip, les prestacions tributen en l'IRPF del beneficiari com a rendiments de treball i no en l'ISD.

d) **ITPAJD**: gaudeix d'exempció la constitució, la dissolució i les modificacions consistents en augments i disminucions de capital dels fons de pensions*¹⁸.

⁽¹⁸⁾Art. 45.I.C.13 LITPAJD.

e) **IVA**: també n'estan exempts els serveis de gestió prestats per les entitats gestores dels plans de pensions*¹⁹.

⁽¹⁹⁾Art. 20.u.16 LIVA.

1.2. Plans de previsió assegurats

Els plans de previsió assegurats es configuren com a assegurances de vida en què coincideixen en la mateixa persona les figures de prenedor, assegurat i beneficiari, excepte en cas de defunció, i que cobreixen diferents contingències: jubilació, incapacitat o dependència. Aquests plans tenen com a cobertura principal la de la jubilació i han de garantir un tipus d'interès i utilitzar tècniques actuàries.

Igual que els plans de pensions, els plans de previsió assegurats són il·líquids, excepte en cas d'atur de llarga durada i malaltia greu, i inembargables, en les mateixes condicions que els drets consolidats dels plans de pensions. En tot cas, l'inversor (prenedor o pagador de les primes d'assegurança) pot mobilitzar el patrimoni acumulat a un altre pla de previsió assegurat o a un pla de pensions*²⁰.

⁽²⁰⁾DA 22a. LIRPF.

A diferència dels plans de pensions individuals, que es caracteritzen pel fet de produir una rendibilitat variable, els plans de previsió assegurats ofereixen un tipus d'interès garantit anual.

Pel que fa a la fiscalitat d'aquest instrument d'estalvi previsió articulat mitjançant la forma de contracte d'assegurança, té el mateix tractament fiscal que els plans de pensions, als quals ens remetem.

Vegeu també

Vegeu l'apartat 1.1 d'aquest mòdul.

Així, les aportacions actuen com a reducció de la base imposable de l'impost, amb els mateixos requisits i límits que les aportacions a plans de pensions*²¹.

⁽²¹⁾Art. 51.3 LIRPF.

Quantitat màxima de reducció

Com a quantitat màxima de reducció, s'ha d'aplicar la més petita de dues xifres: el 30% de la suma dels rendiments nets del treball i d'activitats econòmiques percebuts individualment en l'exercici o 10.000 euros anuals. En el cas de contribuents de més de cinquanta anys, s'incrementa el percentatge assenyalat al 50% i la xifra a 12.500 euros anuals. Aquest límit de reducció en la base imposable general de l'IRPF no és, a més, exclusiu de les aportacions a plans de pensions individuals, sinó conjunt per a totes les aportacions que faci un contribuent a plans de pensions (individuals i d'ocupació), mutualitats de previsió social, plans de previsió assegurats, plans de previsió social empresarial, i assegurances de dependència.

De la mateixa manera, les prestacions que es reben en produir-se la contingència prevista en el contracte s'han d'integrar en l'IRPF com a rendiment del treball, i aquest tipus de renda es beneficia del mateix règim transitori que els plans de pensions per al cas en què s'obtinguin prestacions en forma de capital*²².

(²²) Art. 17.2.a.6 LIRPF.

L'objectiu d'equiparar el règim tributari dels plans de pensions als plans de previsió assegurats també s'estén a l'IP, en què es declara l'exempció dels drets de contingut econòmic que corresponguin a primes satisfetes a plans de previsió assegurats, i a la resta d'impostos més importants del sistema tributari (ISD, ITPAJD, IVA).

1.3. Assegurances privades de dependència

L'assegurança de dependència és una assegurança privada que cobreix exclusivament les contingències de dependència severa o gran dependència, en què el prenedor, assegurat i beneficiari són la mateixa persona, i que utilitza les tècniques actuàries i garanteix una rendibilitat. La cobertura de la dependència feta amb un contracte d'assegurança obliga l'assegurador, per al cas en què es produeixi la situació de dependència, a complir la prestació convinguda amb la finalitat d'atendre, totalment o parcialment, directament o indirectament, les conseqüències perjudicials per a l'assegurat que es deriven d'aquesta situació*²³.

(²³) DA 2a. de la Llei 41/2007, de 7 de desembre, per la qual es modifica la Llei 2/1981, de 25 de març, de regulació del mercat hipotecari, i altres normes del sistema hipotecari i financer, de regulació de les hipoteques inverses i l'assegurança de dependència i per la qual s'estableix determinada norma tributària.

(²⁴) Art. 51.5 i 17.2.a.7 LIRPF.

Vegeu també

Vegeu els apartats 1.1 i 1.2 d'aquest mòdul.

En l'àmbit fiscal, en l'IRPF, les primes satisfetes en virtut d'aquest contracte redueixen la base imposable general en els mateixos termes i fins als mateixos límits que els indicats en l'apartat de plans de pensions i plans de previsió assegurats, mentre que les prestacions rebudes d'aquestes assegurances privades de dependència tenen la mateixa qualificació que en els dos casos anteriors, és a dir, s'integren en la categoria dels rendiments del treball*²⁴.

L'extensió del règim tributari dels plans de pensions a les assegurances privades de dependència inclou també l'IP, en què es declara l'exempció dels drets de contingut econòmic que corresponguin a primes satisfetes a assegurances privades de dependència, i a la resta d'impostos més importants del sistema tributari (ISD, ITPAJD, IVA).

1.4. Plans individuals d'estalvi sistemàtic

L'actual LIRPF ha introduït des de 2007 els plans individuals d'estalvi sistemàtic, que són assegurances individuals de vida els drets generats de les quals serveixen per a constituir una renda vitalícia assegurada, això és, una renda mensual amb una quantia coneguda per endavant, que depèn del capital total acu-

(²⁵) DA 3a. LIRPF.

mulat, sempre que el contractant, l'assegurat i el beneficiari siguin l'inversor mateix. En les condicions del contracte s'ha de fer constar de manera expressa i destacada que es tracta d'un pla d'estalvi individual sistemàtic^{*25}.

Assegurances de vida aptes per al pla d'estalvi individual sistemàtic

Les assegurances de vida aptes per a aquesta fórmula contractual no són les assegurances col·lectives que instrumenten compromisos per pensions d'acord amb la disposició addicional primera del Text refós de la llei de regulació dels plans i fons de pensions, ni els instruments de previsió social que, com hem tingut oportunitat de subratllar en els apartats anteriors d'aquest mòdul, redueixen la base imposable de l'IRPF.

Els plans individuals d'estalvi sistemàtic tenen un límit màxim d'inversió anual, una rendibilitat mínima garantida i, a diferència dels plans de previsió assegurats, es poden liquidar amb temps. A més, els prenedors dels plans individuals d'estalvi sistemàtic poden mobilitzar, per decisió unilateral, la seva provisió matemàtica a un altre pla individual d'estalvi sistemàtic de què que siguin prenedors^{*26}.

La fiscalitat d'aquesta modalitat d'assegurança de vida és determinada en l'IRPF pel gravamen de la renda vitalícia que es percep, que tributa sense especialitats com a rendiments dineraris o en espècie procedents d'operacions de capitalització i de contractes d'assegurança de vida o invalidesa, en els mateixos termes que hem vist en el mòdul 3 per a les assegurances individuals de vida com a instrument d'estalvi financer, sense que el pagament de les primes tampoc no redueixi gens la base imposable de l'IRPF en el cas dels plans individuals d'estalvi sistemàtic.

La diferència en el supòsit que ens ocupa està en la circumstància que les rendes que es posin de manifest en el moment de la constitució de rendes vitalícies assegurades resultants dels plans individuals d'estalvi sistemàtic se'n declaren exemptes, i no s'ha d'integrar la diferència entre el valor actual actuarial de la renda i la suma de les primes satisfetes^{*27}. Per a l'aplicació d'aquest benefici fiscal específic dels plans individuals d'estalvi sistemàtic, la primera prima satisfeta ha de tenir una antiguitat superior a deu anys en el moment de la constitució de la renda vitalícia. En cas d'anticipació, total o parcial, dels drets econòmics derivats de la renda vitalícia constituïda, el contribuent ha d'integrar en el període impositiu en què es produeix l'anticipació la renda que va quedar exempta.

La renda vitalícia es constitueix amb els drets econòmics procedents d'aquestes assegurances de vida, però en els contractes de renda vitalícia es poden establir mecanismes de reversió o períodes certs de prestació o fórmules de contraassegurança en cas de defunció una vegada constituïda la renda vitalícia.

⁽²⁶⁾DA 5a. RIRPF.

Límit màxim anual satisfet

El límit màxim anual satisfet en concepte de primes a aquest tipus de contractes és de 8.000 euros, i aquest límit és independent dels límits d'aportacions de sistemes de previsió social. Alhora, l'import total de les primes acumulades en aquests contractes no pot superar la quantia total de 240.000 euros per contribuent.

⁽²⁷⁾Art. 7.v LIRPF.

Vegeu també

Per conèixer la tributació del rendiment del capital mobiliari procedent de les assegurances individuals de vida, vegeu l'apartat 1.2.1, "Impost sobre la renda de les persones físiques", del mòdul 3 d'aquesta assignatura.

En el supòsit de disposició, total o parcial, pel contribuent abans de la constitució de la renda vitalícia dels drets econòmics acumulats, es tributa en proporció a la disposició feta. A aquests efectes, es considera que la quantitat recuperada correspon a les primes satisfetes en primer lloc, inclosa la rendibilitat corresponent que tinguin.

Finalment, la LIRPF ofereix la possibilitat a les assegurances de vida individual subscrites abans de 2007, en les quals coincideixi prenedor, assegurat i beneficiari, de transformar-se en plans individuals d'estalvi sistemàtic, i aplicar en conseqüència l'exempció fiscal prevista per al moment de la constitució de la renda.

Condicions per a l'exempció

S'exigeixen per a això que el límit màxim anual d'aportació no hagi superat 8.000 euros els anys previs, que les primes acumulades no superin els 240.000 euros, que hagin transcorregut almenys deu anys des de la primera prima i que en el moment de la transformació s'ha de fer constar en el contracte que es tracta d'un pla individual d'estalvi sistemàtic.

Al marge d'aquest benefici específic en l'IRPF, que consisteix en l'exempció de tots els rendiments que s'hagin generat des del pagament de la primera prima fins a l'inici del cobrament de la renda vitalícia assegurada, el gravamen en la resta d'impostos del sistema tributari dels plans individuals d'estalvi sistemàtic és el mateix que per a les assegurances individuals de vida com a instrument d'estalvi financer, que ja hem analitzat.

Vegeu també

Per conèixer la tributació de les assegurances individuals de vida en la resta d'impostos diferents de l'IRPF, vegeu l'apartat 1.2.2 del mòdul 3 d'aquesta signatura.

1.5. Hipoteca inversa

L'anomenada hipoteca inversa (o també pensió hipotecària) permet obtenir rendes a partir d'un immoble i consisteix en un préstec o crèdit garantit mitjançant hipoteca sobre un bé immoble que constitueixi l'habitatge habitual del sol·licitant, que només poden concedir les entitats de crèdit i les entitats asseguradores autoritzades per a operar a Espanya, i sempre que compleixin els requisits següents^{*28}:

- a) Que el sol·licitant i els beneficiaris que aquest disegni siguin persones d'edat igual o superior als seixanta-cinc anys o afectades de dependència severa o gran dependència.
- b) Que el deutor disposi de l'import del préstec o crèdit mitjançant disposicions periòdiques o úniques.
- c) Que el deute només sigui exigible pel creditor i la garantia executable quan fini el prestatari o, si s'estipula així en el contracte, quan fini l'últim dels beneficiaris.

⁽²⁸⁾DA 1a. de la Llei 41/2007, de 7 de desembre, per la qual es modifica la Llei 2/1981, de 25 de març, de regulació del mercat hipotecari, i altres normes del sistema hipotecari i financer, de regulació de les hipoteques inverses i l'assegurança de dependència i per la qual s'estableix determinada norma tributària.

d) Que l'habitatge hipotecat hagi estat taxat i assegurat contra danys d'acord amb els termes i els requisits que s'estableixen en els articles 7 i 8 de la Llei 2/1981, de 25 de març, de regulació del mercat hipotecari. L'import màxim del crèdit és un percentatge del valor de taxació en el moment de la constitució.

El règim de la hipoteca inversa es completa amb tres regles:

1) Després de la defunció del deutor hipotecari els seus hereus, o, si s'estipula així en el contracte, després de la defunció de l'últim dels beneficiaris, poden cancel·lar el préstec, en el termini estipulat, abonant al creditor hipotecari tots els debits vençuts, amb els interessos, sense que el creditor pugui exigir cap compensació per la cancel·lació.

2) En cas que el bé hipotecat hagi estat transmès voluntàriament pel deutor hipotecari, el creditor pot declarar el venciment anticipat del préstec o crèdit garantit, tret que se substitueixi la garantia de manera suficient.

3) Quan s'extingeixi el préstec o crèdit regulat per aquesta disposició i els hereus del deutor hipotecari decideixin no reemborsar els debits vençuts, amb els interessos, el creditor només podrà obtenir recobrament fins on arribin els béns de l'herència. A aquests efectes no és aplicable el que disposa el paràgraf segon de l'article 114 de la Llei hipotecària.

La normativa no impedeix instrumentar hipoteques inverses sobre qualssevol altres immobles diferents de l'habitatge habitual del sol·licitant, però a aquestes hipoteques inverses no hi són aplicables els apartats anteriors.

En l'àmbit fiscal, en l'IRPF, l'atractiu d'aquesta operació d'estalvi previsió consisteix en el fet que les quantitats rebudes per la hipoteca inversa es consideren rendes no subjectes per al perceptor^{*29}.

⁽²⁹⁾DA 15a. LIRPF.

Observació

Concretament, no tenen la consideració de renda les quantitats percebudes com a conseqüència de les disposicions que facin de l'habitatge habitual les persones de més de seixanta-cinc anys, i també les persones que es trobin en situació de dependència severa o de gran dependència a què es refereix l'article 24 de la Llei de promoció de l'autonomia personal i atenció a les persones en situació de dependència, sempre que es duguin a terme d'acord amb la regulació financera relativa als actes de disposició de béns que conformen el patrimoni personal per a assistir les necessitats econòmiques de la vellesa i de la dependència.

Mentre es perceben rendes periòdiques a càrrec de la hipoteca sobre l'habitatge, aquestes no tributen, per tant, en l'IRPF. Si es contracta una assegurança de rendes vitalícies la finalitat de la qual és continuar pagant les quotes si en acabar el termini de la hipoteca inversa no ha finat el titular o els titulars, i cobrir el pagament de les quotes fins a la defunció, quan entra en joc aquesta assegurança les quantitats rebudes es qualifiquen com a rendiments del capital mobiliari derivats d'una assegurança de vida, en els termes que ja hem examinat.

Vegeu també

Per conèixer la tributació del rendiment del capital mobiliari procedent de les assegurances individuals de vida, vegeu l'apartat 1.2.1 del mòdul 3 d'aquesta assignatura.

A més, cal tenir en compte que gaudeixen d'exempció els guanys patrimonials que, si escau, obtenen en ocasió d'una transmissió de l'habitatge habitual, per exemple, per a cancel·lar la hipoteca inversa, persones de més de seixanta-cinc anys o en situació de dependència severa o gran dependència^{*30}.

⁽³⁰⁾Art. 33.4.b LIRPF.

Pel que fa a la resta d'impostos del sistema tributari, les qüestions més rellevants que afecten la hipoteca inversa són les següents:

1) **ISD**: si s'adjudica als hereus la propietat d'un immoble sobre el qual hi ha hipoteca inversa, aquests subjectes poden deduir en l'impost del valor de l'habitatge l'import del crèdit consumit fins aquell moment^{*31}.

⁽³¹⁾Art. 13 LISD.

2) **ITPAJD**: estan exemptes de la quota gradual de documents notariais de la modalitat d'actes jurídics documentats de l'ITPAJD les escriptures públiques que documenten les operacions de constitució, subrogació, novació modificativa i cancel·lació de les hipoteques inverses.

3) **IVA**: la hipoteca inversa gaudeix d'exempció^{*32}.

⁽³²⁾Art. 20.u.18 LIVA.

1.6. Aportacions a patrimonis protegits de persones amb discapacitat

Un últim instrument individual d'estalvi previsió consisteix en les aportacions a patrimonis especialment protegits de persones amb discapacitat, recollit en la Llei 41/2003, de 18 de novembre, de protecció patrimonial de les persones amb discapacitat i de modificació del Codi civil, de la Llei d'enjudiciament civil i de la normativa tributària amb aquesta finalitat. Amb això es vol afavorir l'aportació a títol gratuït de béns i drets al patrimoni de les persones amb discapacitat i establir mecanismes adequats per a garantir l'afecció d'aquests béns i drets, i també dels fruits, productes i rendiments d'aquests béns i drets, a la satisfacció de les necessitats vitals dels qui en són titulars. En concret, es consideren persones amb discapacitat les afectades per una minusvalidesa psíquica igual o superior al 33% i les afectades per una minusvalidesa física o sensorial igual o superior al 65%.

Qualsevol persona amb interès legítim, amb el consentiment de la persona amb discapacitat, o dels seus pares o tutors o curadors si no té prou capacitat d'obrar, pot aportar béns o drets al patrimoni protegit. Aquestes aportacions s'han de fer sempre a títol gratuït i no es poden sotmetre a terme.

La realització d'aquestes aportacions gaudeix de beneficis fiscals en l'IRPF. En concret, les aportacions al patrimoni protegit de la persona amb discapacitat fetes per les persones que hi tinguin una relació de parentiu en línia directa o col·lateral fins al tercer grau inclusivament, i també pel cònjuge de la persona amb discapacitat o per aquells que la tinguin a càrrec seu en règim de tutela o acolliment, donen dret a reduir la base imposable general de l'aportant, fins al límit màxim de 10.000 euros anuals. El conjunt de les reduccions practicades per totes les persones que fan aportacions a favor d'un mateix patrimoni protegit no pot excedir els 24.250 euros anuals³³.

⁽³³⁾Art. 54 LIRPF.

Concurrència de diverses aportacions

Quan concorrin diverses aportacions a favor d'un mateix patrimoni protegit, les reduccions corresponents a aquestes aportacions s'han de minorar de manera proporcional sense que, en cap cas, el conjunt de les reduccions practicades per totes les persones físiques que facin aportacions a favor d'un mateix patrimoni protegit pugui excedir els 24.250 euros anuals.

Quan es tracta d'aportacions no dineràries (en espècie), es pren com a import de l'aportació el que resulta del que preveu l'article 18 de la Llei 49/2002, de 23 de desembre, de règim fiscal de les entitats sense finalitats lucratives i dels incentius fiscals al mecenatge.

Aportacions a entitats sense ànim de lucre

L'art. 18 de la Llei 49/2002 determina la base de les deduccions per donatius, donacions i aportacions fetes en favor de les entitats sense ànim de lucre, que en tot cas té com a límit màxim el valor normal en el mercat del bé o dret transmès:

- a) En els donatius dineraris, l'import que tinguin.
- b) En els donatius o donacions de béns o drets, el valor comptable que tenien en el moment de la transmissió i, si no, el valor determinat d'acord amb les normes de l'IP.
- c) En la constitució d'un dret real d'usdefruit sobre béns immobles, l'import anual que resulti d'aplicar, en cadascun dels períodes impositius de durada de l'usdefruit, el 2% al valor cadastral, i s'ha de determinar proporcionalment al nombre de dies que correspongui en cada període impositiu.
- d) En la constitució d'un dret real d'usdefruit sobre valors, l'import anual dels dividendes o interessos percebuts per l'usufructuari en cadascun dels períodes impositius de durada de l'usdefruit.
- e) En la constitució d'un dret real d'usdefruit sobre altres béns i drets, l'import anual resultant d'aplicar l'interès legal dels diners de cada exercici al valor de l'usdefruit determinat en el moment en què es va constituir d'acord amb les normes de l'ITPAJD.
- f) En els donatius o donacions d'obres d'art de qualitat garantida i dels béns que formin part del patrimoni històric espanyol, la valoració feta per la junta de qualificació, valoració i exportació. En el cas dels béns culturals que no formin part del patrimoni històric espanyol, la junta ha de valorar, alhora, la suficiència de la qualitat de l'obra.

Les aportacions que excedeixin els límits previstos donen dret a reduir la base imposable dels quatre períodes impositius següents, fins a esgotar, si escau, en cadascun d'aquests períodes els imports màxims de reducció. També s'aplica aquesta regla en els supòsits en què no calgui la reducció per insuficiència de base imposable.

D'altra banda, hi ha dues exclusions a l'aplicació del dret a la reducció de la base imposable general de l'IRPF: no generen el dret a reducció les aportacions d'elements afectes a l'activitat que fan els contribuents que duen a terme activitats econòmiques i les aportacions fetes per la mateixa persona amb discapacitat titular del patrimoni protegit.

Sense perjudici de la reducció en la base imposable de l'IRPF per l'aportant, des de la perspectiva del contribuent discapacitat que rep l'aportació cal distingir diversos supòsits^{*34}:

a) Si l'aportant és una persona física, el contribuent discapacitat ha d'integrar en el seu impost un rendiment del treball fins a l'import de 10.000 euros anuals per cada aportant i 24.250 euros anuals en conjunt.

b) Quan els aportants siguin subjectes passius de l'IS, les quantitats aportades han de tenir per al contribuent discapacitat la consideració de rendiments de treball sempre que hagin estat despesa deduïble en l'IS, fins al límit de 10.000 euros anuals. Aquest límit és independent dels anteriors.

c) Quan aquestes aportacions es fan a favor dels parents, cònjuges o persones a càrrec dels treballadors de l'aportant, només tenen la consideració de rendiments de treball per al titular del patrimoni protegit.

En tot cas, aquests rendiments del treball derivats de les aportacions a patrimonis protegits n'estan exempts fins a un màxim anual de tres vegades l'indicador públic de renda d'efectes múltiples. Aquest límit s'aplica conjuntament per a les prestacions en forma de renda derivades de sistemes de previsió social de discapacitats.

En el cas d'aportacions no dineràries, la persona amb discapacitat titular del patrimoni protegit ha d'integrar com a rendiments del treball el valor d'adquisició del bé o dret rebut i se subrogarà en la posició de l'aportant respecte de la data i el valor d'adquisició dels béns i drets aportats, però sense que, a l'efecte d'ulteriors transmissions, li resulti aplicable el que preveu la disposició transitòria novena de la llei reguladora de l'IRPF, que recull els coeficients reductors a l'hora de determinar el guany patrimonial derivat d'elements patrimonials adquirits abans del 31 de desembre de 1994. A més, el discapacitat que rep l'aportació també ha de declarar l'ISD per la diferència entre el valor real dels béns (valor de mercat) i el valor d'adquisició que ha tributat com a

Observació

Quan en un mateix període impositiu hi ha reduccions de la base imposable per aportacions fetes en l'exercici i reduccions d'exercicis anteriors pendents d'aplicar, es practiquen primer de tot les reduccions procedents dels exercicis anteriors, fins a esgotar els imports màxims de reducció.

⁽³⁴⁾Art. 17.2.k i DA 18a. LIRPF.

Nota

Des del punt de vista de la societat aportant, hem de recordar que està derogada des de 2011 la deducció per aportacions a patrimoni protegits de les persones amb discapacitat, prevista en l'article 43 de la LIS.

Indicador públic de renda d'efectes múltiples

L'indicador públic de renda d'efectes múltiples (IPREM) és un índex emprat a Espanya com a referència per a la concessió d'ajudes, beques, subvencions, entre d'altres. Aquest índex va néixer el 2004 per a substituir el salari mínim interprofessional com a referència per a aquestes ajudes. L'IPREM es publica cada any per mitjà de la Llei de pressupostos generals de l'Estat. Als efectes de l'IRPF es té en compte l'IPREM anual que té catorze pagues.

rendiment del treball en l'IRPF, i s'ha d'aplicar, a l'efecte de calcular el valor i la data d'adquisició, el valor net dels béns i drets adquirits, això és, el valor real dels béns i drets minorat per les càrregues i deutes que siguin deduïbles.

Finalment, la disposició de qualsevol bé o dret aportat al patrimoni protegit de la persona amb discapacitat, feta en el període impositiu en què es fa l'aportació o en els quatre següents, té les conseqüències fiscals següents:

a) Si l'aportant va ser un contribuent de l'IRPF, ha de reposar les reduccions en la base imposable indegudament practicades mitjançant la presentació de l'oportuna autoliquidació complementària amb inclusió dels interessos de demora que siguin procedents, en el termini que passi entre la data en què es produeixi la disposició i la finalització del termini reglamentari de declaració corresponent al període impositiu en què es faci aquesta disposició.

b) El titular del patrimoni protegit que va rebre l'aportació ha d'integrar a la base imposable la part de l'aportació rebuda que hagi deixat d'integrar en el període impositiu en què va rebre l'aportació com a conseqüència de l'aplicació del que disposa la lletra w de l'article 7 de la LIRPF, amb la presentació de l'oportuna autoliquidació complementària amb inclusió dels interessos de demora que siguin procedents, en el termini que passi entre la data en què es produeixi la disposició i la finalització del termini reglamentari de declaració corresponent al període impositiu en què es faci aquesta disposició.

c) En els casos en què l'aportació s'ha fet al patrimoni protegit dels parents, cònjuges o persones a càrrec dels treballadors en règim de tutela o acolliment, per un subjecte passiu de l'IS, el treballador esmentat ha de complir l'obligació descrita en el paràgraf anterior.

En relació amb **altres impostos del sistema tributari**, al marge de la deducció en la quota de l'IS per aportacions a patrimonis protegits de discapacitats, derogada a partir de 2011, els elements més rellevants són els següents:

a) **IP**: les comunitats autònomes poden declarar específicament l'exempció en aquest impost dels béns i drets dels patrimonis especialment protegits constituïts a favor de les persones amb discapacitat³⁵.

⁽³⁵⁾DA 2a. LIP.

b) **ISD**: la part de les aportacions als patrimonis protegits a favor de discapacitats que excedeixi els màxims anuals (8.000 euros o 24.250 euros, segons el cas) no es considera rendiments del treball en l'IRPF i està subjecta a l'ISD³⁶. D'altra banda, les comunitats autònomes poden aprovar noves reduccions en l'impost, que poden beneficiar les donacions a patrimonis protegits de discapacitats.

⁽³⁶⁾DA 18a. LIRPF.

c) ITPAJD: n'estan exemptes les aportacions als patrimonis protegits de les persones amb discapacitat^{*37}.

⁽³⁷⁾Art. 45.I.B.21 LITPAJD.

2. Productes col·lectius de previsió social

Al costat dels sistemes individuals de previsió social que acabem d'examinar, el mercat ofereix a l'inversor diferents instruments col·lectius d'estalvi previsió: els plans de pensions d'ocupació, els plans de previsió, les assegurances col·lectives de vida i les mutualitats de previsió social.

2.1. Plans de pensions d'ocupació

A diferència dels plans individuals de pensions, analitzats en la primera part d'aquest mòdul, en els plans de pensions en la modalitat d'ocupació les aportacions no són fetes pel partícip, sinó per empreses a favor dels seus treballadors. Per a aquests treballadors, aquestes aportacions es consideren rendiments de treball en espècie dels treballadors per l'import que tinguin, i alhora redueixen la base imposable del partícip*³⁸.

⁽³⁸⁾Art. 43.1.1.e i 51.1 LIRPF.

Els límits establerts per a les aportacions a plans de pensions o a mutualitats de previsió social en el sistema d'ocupació i per a les aportacions a plans de pensions i mutualitats de previsió social en el sistema individual s'apliquen de manera conjunta i individualment per a cada partícip, tal com hem vist en analitzar la tributació en l'IRPF dels plans de pensions individuals.

Vegeu també

Vegeu l'apartat 1.1 d'aquest mòdul.

Pel que fa al règim fiscal aplicable als promotors de plans de pensions amb sistema d'ocupació, les quantitats que destinen en favor dels seus treballadors a aquests plans es consideren despesa deduïble en l'impost corresponent al promotor (IS si és persona jurídica o IRPF si és persona física, en els règims d'estimació directa normal i simplificada), sempre que es compleixin determinats requisits:

- a) Que les contribucions que fa el promotor siguin imputades fiscalment a cada partícip a qui es vincula la prestació.
- b) Que es transmeti al partícip de manera irrevocable el dret a la percepció de la prestació futura.
- c) Que es transmeti al partícip la titularitat dels recursos en què consisteixi aquesta contribució.

d) Que les contingències cobertes siguin les que preveu l'article 8.6 del Text refós de la llei de regulació dels plans i fons de pensions, aprovat pel Reial decret legislatiu 1/2002, de 29 de novembre.

2.2. Plans de previsió social empresarial

Els plans de previsió social empresarial són contractes d'assegurança de vida col·lectius que actuen com a alternativa als plans de pensions d'ocupació establint, a diferència d'aquests, un rendiment fix assegurat i no una rendibilitat variable.

Perquè els contractes d'assegurança puguin servir per a la finalitat esmentada han de satisfer els requisits següents³⁹:

1) Revestir la forma d'assegurança col·lectiva sobre la vida o pla de previsió social empresarial, en què la condició de prenedor correspon a l'empresa, la d'assegurat al treballador i la de beneficiari a les persones en favor de les quals es generen les pensions segons els compromisos assumits.

2) Els drets de rescat i reducció del prenedor només es poden exercir a fi de mantenir en la pòlissa l'adequada cobertura dels seus compromisos per pensions vigents en qualsevol moment o als exclusius efectes de la integració dels compromisos coberts en aquesta pòlissa en un altre contracte d'assegurança, en un pla de previsió social empresarial o en un pla de pensions.

3) S'han d'individualitzar les inversions corresponents a cada pòlissa.

4) La quantia del dret de rescat no pot ser inferior al valor de realització dels actius que representin la inversió de les provisions tècniques corresponents.

Observació

En els contractes d'assegurança en què les primes han estat imputades als subjectes als quals es vinculen els compromisos per pensions s'han de preveure, d'acord amb les condicions pactades en el compromís, els drets econòmics dels subjectes en els casos en què es produeixi la cessació de la relació laboral prèvia a l'esdeveniment de les contingències previstes en aquesta normativa o es modifiqui el compromís per pensions vinculat a aquests subjectes.

Pel que fa a la fiscalitat d'aquest instrument col·lectiu d'estalvi previsió, el més rellevant és que redueixen la base imposable general de l'IRPF les aportacions fetes pels treballadors als plans de previsió social empresarial regulats en la disposició addicional primera del Text refós de la llei de regulació dels plans i fons de pensions, incloent-hi les contribucions del prenedor⁴⁰.

⁽³⁹⁾DA 1a. del Reial decret legislatiu 1/2002, de 29 de novembre, pel qual s'aprova el text refós de la llei de regulació dels plans i fons de pensions.

⁽⁴⁰⁾Art. 51.4 LIRPF.

En tot cas, els plans de previsió social empresarial han de complir els requisits següents:

- 1) Són aplicables a aquest tipus de contractes d'assegurança els principis de no-discriminació, capitalització, irrevocabilitat d'aportacions i atribució de drets.
- 2) La pòlissa ha de disposar les primes que, en compliment del pla de previsió social, ha de satisfer el prenedor, les quals són objecte d'imputació als assegurats. Els treballadors també poden fer aportacions als plans de previsió social empresarial.
- 3) En les condicions de la pòlissa s'ha de fer constar de manera expressa i destacada que es tracta d'un pla de previsió social empresarial.
- 4) Les contingències cobertes han de ser, només, les que preveu l'article 8.6 del Text refós de la llei de regulació dels plans i fons de pensions, i han de tenir com a cobertura principal la de jubilació.
- 5) Aquest tipus d'assegurances ha d'oferir obligatòriament una garantia d'interès i utilitzar tècniques actuàries.
- 6) En els aspectes no específicament regulats en els paràgrafs anteriors i les seves normes de desplegament, el règim financer i fiscal de les aportacions, contingències i prestacions d'aquests contractes s'ha de regir per la normativa reguladora dels plans de pensions, excepte els aspectes financers i actuàries de les provisions tècniques corresponents.

En aquestes condicions, el règim fiscal en l'IRPF dels plans de previsió social empresarial és idèntic als plans de pensions, pel que fa a la reducció de les aportacions en la base imposable general de l'impost del treballador, la qualificació de les primes aportades per l'empresa com a rendiment del treball en espècie per al treballador, i la consideració de les prestacions percebudes per aquest últim subjecte en complir-se les contingències previstes en l'assegurança com a rendiment del treball.

Vegeu també

Vegeu els apartats 1.1 i 2.1 d'aquest mòdul.

De la mateixa manera que en els plans de pensions d'ocupació, les contribucions que faci l'empresari tenen la consideració de despesa deduïble en el seu impost (IRPF o IS), i per al treballador els drets de contingut econòmic que corresponguin a primes satisfetes a plans de previsió social empresarial n'estan exempts en l'IP. En la resta d'impostos del sistema tributari, el tractament és idèntic que el rebut pels plans de pensions.

2.3. Assegurances col·lectives de vida

L'assegurança col·lectiva de vida és un sistema d'estalvi previsió social formalitzat amb un contracte d'assegurança, igual que els plans de previsió social empresarial. Podem considerar aquest últim instrument com un contracte d'assegurança de vida específica.

Com hem vist en l'apartat anterior, en els plans de previsió social empresarial la imputació de la prima pagada pel prenedor empresari al treballador és obligatòria, i alhora que s'integra com a rendiment del treball per a aquest subjecte li permet reduir la base imposable en els mateixos termes que els plans de pensions, mentre que en les assegurances col·lectives de vida la imputació de la prima pagada pel prenedor empresari al treballador pot ser voluntària o obligatòria, segons els casos, però en cap cas no és reduïble en la base imposable general de l'IRPF del treballador.

La imputació fiscal de les primes abonades és obligatòria en aquelles assegurances col·lectives que permetin el dret de rescat de les prestacions de manera anticipada en supòsits diferents de jubilació, malaltia greu i atur de llarga durada.

En síntesi, els plans de previsió social empresarial són formalment assegurances de vida que fiscalment reben el tractament disposat per als plans de pensions, mentre que les assegurances col·lectives de vida poden servir per al mateix objectiu, això és, constituir un instrument col·lectiu d'estalvi previsió social, però adoptant pròpiament el tractament fiscal que estableix l'IRPF per a les assegurances de vida, en els termes que ja hem examinat en el mòdul 3 d'aquesta assignatura.

Vegeu també

Per a conèixer la fiscalitat en l'IRPF i la resta d'impost de les assegurances de vida individuals, vegeu els apartats 1.2.1 i 1.2.2 del mòdul 3 d'aquesta assignatura.

Les assegurances col·lectives de vida que contenen compromisos per pensions són promoguts per l'empresa a favor dels seus treballadors i les aportacions poden ser fetes per l'empresa i també pel treballador⁴¹.

⁽⁴¹⁾Art. 26 a 34 del Reial decret 1588/1999, de 15 d'octubre, pel qual s'aprova el reglament sobre la instrumentació dels compromisos per pensions de les empreses amb els treballadors i beneficiaris.

Centrant-nos en la fiscalitat en l'IRPF de les assegurances col·lectives de vida com a instruments de previsió social, al marge que les primes pagades per l'empresari o pel treballador no redueixen amb la base imposable general del treballador, el tractament és diferent segons si s'imputen o no fiscalment les primes a aquest últim subjecte en el cas d'assegurances per jubilació o incapacitat:

1) Les primes pagades per l'empresari que són imputades al treballador són per a aquest últim un rendiment del treball en espècie⁴². Per a l'empresari, les primes abonades són despesa deduïble en l'IRPF o l'IS, segons si es tracta d'una persona física o una persona jurídica, sempre que es transmeti de manera irrevocable als treballadors el dret a la percepció de la prestació futura

⁽⁴²⁾Art. 17.1.f, 43.1.1.e i 43.2 LIRPF.

i la titularitat i gestió dels recursos en els quals es materialitzin les contribucions. Alhora, ha de ser una despesa justificada documentalment, ha d'estar comptabilitzada adequadament i ha de ser imputada en la base imposable de l'exercici en què es merita.

2) Les primes pagades per l'empresari que no són imputades al treballador no s'integren en l'IRPF d'aquest últim com a rendiment del treball en espècie i només tenen efectes en el moment posterior de la percepció de les prestacions. Aquestes primes tampoc no són despeses deduïbles per a l'empresa, en l'IRPF o en l'IS, fins que les prestacions són cobrades pel treballador, de manera que ha de fer un ajust fiscal extracomptable positiu en la seva base imposable perquè aquestes primes ja han estat comptabilitzades, i un posterior ajust fiscal negatiu equivalent a mesura que es paguin les prestacions al treballador amb càrrec a aquestes primes*⁴³.

(⁴³) Art. 13.3 i 19.5 LIS.

Si les prestacions derivades de les assegurances col·lectives de vida es cobren per defunció de l'assegurat, els beneficiaris tributen per les quantitats rebudes en l'ISD*⁴⁴.

(⁴⁴) Art. 3.1.c, 9.c i 20.2.b LISD.

A partir de 2013, s'afegeixen disposicions sobre la fiscalitat en l'IRPF de les assegurances col·lectives de dependència*⁴⁵, com a modalitat d'assegurança col·lectiva de vida de previsió social. En síntesi, addicionalment a l'import màxim conjunt d'aportacions i contribucions empresarials al sistema de previsió social que redueixen la base imposable general de l'IRPF, per a les assegurances col·lectives de dependència contractades per empreses per a cobrir compromisos per pensions s'estableix un límit addicional independent de 5.000 euros anuals.

(⁴⁵) DF 12a. de la Llei 27/2011, d'1 d'agost, sobre actualització, adequació i modernització del sistema de la Seguretat Social.

Finalment, també en aquest cas n'estan exempts en l'IP els drets de contingut econòmic que corresponguin a primes satisfetes per assegurances col·lectives de vida diferents dels plans de previsió social empresarial que instrumentin compromisos per pensions, i el tractament d'aquest tipus d'assegurances col·lectives és idèntic en la resta d'impostos del sistema tributari que el rebut per les assegurances individuals de vida disposades al mateix fi de previsió social.

2.4. Mutualitats de previsió social

Les mutualitats de previsió social són entitats asseguradores sense ànim de lucre que exerceixen una modalitat asseguradora de caràcter voluntari complementària del sistema de la Seguretat Social obligatòria, mitjançant aportacions a prima fixa o variable dels mutualistes, persones físiques o jurídiques, o d'altres entitats o persones protectores*⁴⁶.

(⁴⁶) Art. 64 a 68 del Reial decret legislatiu 6/2004, de 29 d'octubre, que aprova el text refós de la llei d'ordenació i supervisió de les assegurances privades, i Reial decret 1430/2002, de 27 de desembre, que aprova el reglament de mutualitats de previsió social.

Mutualitat com a instrument de previsió social empresarial

Quan en una mutualitat de previsió social tots els mutualistes són treballadors, els seus socis protectors o promotors són les empreses, institucions o empresaris individuals en què presten els seus serveis i les prestacions que s'atorguen són només conseqüència d'acords de previsió entre aquestes i aquells, s'entén que la mutualitat actua com a instrument de previsió social empresarial.

En la previsió de riscos sobre les persones, les contingències que poden cobrir aquestes mutualitats són les de mort, viduitat, orfandat, jubilació, i dependència i garanteixen prestacions econòmiques en forma de capital o renda. Alhora, poden atorgar prestacions per raó de matrimoni, maternitat, fills i defunció. I poden fer operacions d'assegurança d'accidents i invalidesa per al treball, malaltia, defensa jurídica i assistència, i també prestar ajudes familiars per a subvenir a necessitats motivades per fets o actes jurídics que impedeixin temporalment l'exercici de la professió. En tot cas, les prestacions econòmiques que es garanteixin no poden excedir els 21.000 euros com a renda anual ni l'equivalent actuarial com a percepció única de capital.

Quan es tracti de mutualitats de professionals i d'empresaris individuals, que actuïn com a complementàries a la Seguretat Social, i de mutualitats de treballadors o socis treballadors, la seva qualificació ha de ser de sistemes alternatius als plans de pensions, i el règim fiscal en l'IRPF ha de ser similar a l'establert per a aquests últims:

1) Les aportacions i contribucions són reduïbles de la base imposable del treballador, sempre que els drets consolidats dels mutualistes només es puguin fer efectius en els supòsits previstos, per als plans de pensions, per atur de llarga durada o malaltia greu, i sempre que compleixin a més tres requisits^{*47}:

⁽⁴⁷⁾Art. 51.2 LIRPF.

a) Que es tracti de quantitats abonades en virtut de contractes d'assegurança concertats amb mutualitats de previsió social per professionals no integrats en algun dels règims de la Seguretat Social, pels seus cònjuges i familiars consanguinis en primer grau, i també pels treballadors de les mutualitats esmentades, en la part que tingui per objecte la cobertura de les contingències de jubilació, incapacitat, mort o dependència, sempre que no hagin tingut la consideració de despesa deduïble per als rendiments nets d'activitats econòmiques, en els termes que preveu el segon paràgraf de la regla 1 de l'article 30.2 de la LIRPF.

b) Que es tracti de quantitats abonades en virtut de contractes d'assegurança concertats amb mutualitats de previsió social per professionals o empresaris individuals integrats en qualsevol dels règims de la Seguretat Social, pels seus cònjuges i familiars consanguinis en primer grau, i també pels treballadors de les mutualitats esmentades, en la part que tingui per objecte la cobertura de les contingències de jubilació, incapacitat, mort o dependència.

c) Que es tracti de quantitats abonades en virtut de contractes d'assegurança concertats amb mutualitats de previsió social per treballadors per compte d'altri o socis treballadors, incloses les contribucions del promotor que els hagin estat imputades en concepte de rendiments del treball, quan es facin d'acord amb el que preveu la disposició addicional primera del Text refós de la llei de regulació dels plans i fons de pensions, amb inclusió de la desocupació per als socis treballadors esmentats.

Alhora, poden reduir la base imposable general, en els termes previstos en els articles 51 i 52 de la LIRPF, les quantitats abonades en virtut de contractes d'assegurança, concertats amb les mutualitats de previsió social que tinguin establertes els col·legis professionals corresponents, pels mutualistes col·legiats que siguin treballadors per compte d'altri, pels seus cònjuges i familiars consanguinis en primer grau, i també pels treballadors de les mutualitats esmentades, sempre que hi hagi un acord dels òrgans corresponents de la mutualitat que només permeti cobrar les prestacions quan concorrin les contingències previstes en l'article 8.6 del Text refós de la llei de regulació dels plans i fons de pensions^{*48}.

⁽⁴⁸⁾DA 9a. LIRPF.

Pel que fa als límits de reducció anual, són els mateixos que conjuntament es preveuen per als altres sistemes de previsió: 10.000 euros en el cas de mutualistes de no més cinquanta anys, fins al límit del 30% de la suma del rendiment net del treball i del rendiment d'activitat econòmica, límits que s'incrementen a 12.500 euros i el 50%, respectivament, en el cas de mutualistes de més de cinquanta anys^{*49}.

⁽⁴⁹⁾Art. 52 LIRPF.

2) Les contribucions de l'empresari són despesa deduïble d'aquest i un rendiment en espècie del treballador. No obstant això, no tenen la consideració de despesa deduïble les aportacions a mutualitats de previsió social del mateix empresari o professional, però en canvi tenen la consideració de despesa deduïble les quantitats abonades en virtut de contractes d'assegurança, concertats amb mutualitats de previsió social per professionals no integrats en el règim especial de la Seguretat Social dels treballadors per compte propi o autònoms, quan actuïn com a alternatives al règim especial de la Seguretat Social esmentat, en la part que tingui per objecte la cobertura de contingències ateses per la Seguretat Social, fins al límit de 4.500 euros anuals^{*50}.

⁽⁵⁰⁾Art. 30.2.1 LIRPF.

3) Les prestacions cobrades pel treballador constitueixen rendiments del treball. Es tracta de prestacions percebudes pels beneficiaris de contractes d'assegurances concertats amb mutualitats de previsió social, les aportacions dels quals hagin pogut ser, almenys en part, despesa deduïble per a la determinació del rendiment net d'activitats econòmiques, o objecte de reducció en la base imposable de l'impost. En el supòsit de prestacions per jubilació i invalidesa derivades d'aquests contractes, s'integren en la base imposable general en l'import de la quantia percebuda que excedeixi les aportacions que

⁽⁵¹⁾Art. 17.2.a.4 LIRPF.

no hagin pogut ser objecte de reducció o minoració en la base imposable de l'impost, pel fet d'incomplir els requisits subjectius previstos en el paràgraf *a* de l'apartat 2 de l'article 51 o en la DA 9a. de la LIRPF⁵¹.

També cal fixar-se en el fet que, si les prestacions es perceben en forma de capital, s'ha previst un règim transitori aplicable a les contingències produïdes abans de 2007, i també per a les contingències ocorregudes a partir de l'1 de gener de 2007 per la part de prestació corresponent a les aportacions fetes abans d'aquesta data, amb la finalitat de compensar la reducció del 40% que es podia aplicar sobre aquesta renda del treball en l'anterior normativa de l'impost, en el supòsit de cobrament de la prestació quan la primera aportació s'hagués fet amb més de dos anys d'antelació, que en l'actual normativa s'exclou expressament⁵².

(52) Art. 18.2 LIRPF.

En el primer dels casos (contingències ocorregudes abans de 2007), els beneficiaris poden aplicar la reducció del 40% en el supòsit de cobrar la prestació en forma de capital i sempre que hagin transcorregut més de dos anys des que es va fer la primera aportació a la mutualitat (termini no exigit en cas de prestació per invalidesa). En el segon supòsit (contingències ocorregudes a partir de l'1 de gener de 2007), la reducció assenyalada només s'aplica a la part de la prestació corresponent a les aportacions fetes fins al 31 de desembre de 2006⁵³.

(53) DT 12a. LIRPF.

Hi ha, finalment, un règim especial per a les aportacions que fan els esportistes professionals i d'alt nivell a mutualitats de previsió social a prima fixa d'esportistes professionals. En aquest cas, les aportacions anuals no poden depassar la quantitat màxima que s'estableixi per als sistemes de previsió social constituïts a favor de persones amb discapacitat, i poden ser objecte de reducció a la base imposable general de l'IRPF, fins al límit de la suma dels rendiments nets del treball i d'activitats econòmiques percebuts individualment en l'exercici i fins a un import màxim de 24.250 euros. D'altra banda, les prestacions percebudes tributen íntegrament com a rendiments del treball.

Amb independència del règim previst en l'apartat anterior, els esportistes professionals i d'alt nivell, encara que hagin acabat la vida laboral com a tals o hagin perdut aquesta condició, poden fer aportacions a la mutualitat de previsió social d'esportistes professionals, seguint el règim general pel que fa als límits de reducció en la base imposable⁵⁴.

(54) DA 11a. LIRPF.

En la resta d'impostos (IP, ISD, ITPAJD, IVA), les mutualitats de previsió social se sotmeten a les mateixes regles que els plans de pensions.

Activitats

1. Determineu quins són els elements distintius i els elements comuns dels productes individuals de previsió social i dels instruments col·lectius de previsió social.
2. Elaboreu un quadre que indiqui els elements essencials de la fiscalitat dels productes individuals de previsió social i dels instruments col·lectius de previsió social.
3. Indiqueu els diferents beneficis fiscals (exempcions, tipus reduïts, reduccions, deduccions i bonificacions, etc.) disposats per l'ordenament jurídic a favor dels productes individuals de previsió social i dels instruments col·lectius de previsió social.

Casos pràctics

1. En Francesc actualment treballa en el departament jurídic d'una empresa com a advocat, resident a Granada. L'empresa és promotora d'un pla de pensions per als seus treballadors, al qual ha aportat i imputat a nom de Francesc la quantitat de 1.000 euros, mentre que l'aportació feta per en Francesc a aquest pla ha pujat a 3.000 euros. Determineu el tractament d'aquestes situacions en l'IRPF.
2. Sobre la base de les respostes a les consultes de la Direcció General de Tributs (www.aeat.es), responeu a les preguntes següents relacionades amb les reduccions de la base imposable de l'IRPF, esmentant la resposta aplicable al cas:
 - a) Es poden fer aportacions a plans de pensions a favor de parents per afinitat que tinguin discapacitat? I en el cas dels patrimonis protegits?
 - b) Pot donar lloc a reducció una pensió compensatòria que se substitueixi per un usdefruit? I per un pagament únic o l'abonament d'una prima única d'un contracte d'assegurança de renda vitalícia?
 - c) Com s'han d'aplicar els límits màxims de reducció de la base imposable en una unitat familiar?

Exercicis d'autoavaluació

De selecció

1. Les aportacions a un pla de previsió assegurat...
 - a) actuen com a reducció de la base imposable de l'IRPF.
 - b) s'han d'integrar en l'IRPF com a rendiments del treball en espècie.
 - c) tributen en l'IVA.
2. L'aportació a un pla de pensions que fa l'empresa en benefici d'un treballador, en l'impost sobre la renda de les persones físiques...
 - a) és una despesa deduïble per al treballador.
 - b) té la consideració de rendiment del treball i redueix la base imposable.
 - c) és deduïble de la quota íntegra de l'impost.
3. En les assegurances privades de dependència...
 - a) les primes pagades no redueixen la base imposable de l'IRPF.
 - b) les prestacions rebudes s'integren en l'IRPF com a rendiments del capital mobiliari.
 - c) Les dues respostes anteriors són incorrectes.
4. En els plans d'estalvi sistemàtic...
 - a) les primes pagades no redueixen la base imposable de l'IRPF.
 - b) les prestacions rebudes s'integren en l'IRPF com a rendiments del treball.
 - c) Les dues respostes anteriors són incorrectes.
5. La LIP estableix l'exempció...
 - a) dels valors amb rendiments exempts de l'IS.
 - b) dels béns domèstics fins a un import màxim de 30.000 euros.
 - c) del valor de les participacions en un pla de pensions.

6. En la hipoteca inversa...

- a) les quantitats percebudes per una assegurança de rendes vitalícies en cas que els titulars no hagin finat n'estan exemptes en l'IRPF.
- b) les quantitats periòdiques percebudes no estan subjectes a l'IRPF.
- c) els guanys patrimonials derivats de la transmissió de l'immoble tributen en l'IRPF.

7. Si un cònjuge A aporta al patrimoni protegit del seu cònjuge B incapacitat un usdefruit sobre un immoble...

- a) aquesta aportació no dóna dret a cap reducció en la base imposable de l'IRPF del cònjuge A.
- b) aquesta aportació dóna dret a una reducció en la base imposable de l'IRPF del cònjuge A.
- c) aquesta aportació comporta en tot cas un rendiment del treball exempt per al cònjuge B.

8. El règim fiscal dels plans de previsió social empresarial...

- a) és idèntic al dels plans de pensions.
- b) és idèntic al dels plans de pensions, però les primes aportades per l'empresa no comporten un rendiment del treball en espècie per al treballador.
- c) és idèntic al dels plans de pensions, però les prestacions percebudes pel treballador comporten un rendiment del capital mobiliari per a aquest subjecte.

9. La prima pagada per un treballador redueix la base imposable de l'IRPF...

- a) quan es tracta d'un pla de previsió social empresarial.
- b) quan es tracta d'una assegurança col·lectiva de vida.
- c) Les dues respostes anteriors són incorrectes.

10. Les aportacions d'un professional a una mutualitat de previsió social que es qualifiquen com a despeses deduïble en l'IRPF...

- a) permeten al professional aplicar una reducció en la base imposable de l'impost.
- b) permeten al professional aplicar una reducció en la base imposable de l'impost en determinats casos.
- c) no permeten al professional aplicar cap reducció en la base imposable de l'impost.

Solucionari

Activitats

Casos pràctics

1. D'acord amb la qualificació anterior, cal determinar el rendiment net reduït dels rendiments del treball, d'acord amb el seu règim jurídic, recollit bàsicament en els articles 17 a 20 i 42 i 43 de la LIRPF, i el seu import és el que s'integrarà en la base imposable general de l'IRPF (art. 45 LIRPF).

S'ha de determinar en aquest cas l'import de les retribucions en espècie. L'aportació pel promotor de la quantitat de 1.000 euros al pla de pensions dels treballadors, del qual en Francesc és particip, implica que ha obtingut una renda del treball (art. 17.1.e LIRPF), qualificada com a renda en espècie (art. 43.1.e LIRPF) i que no està sotmesa al sistema de retencions (art. 102.2 RIRPF). Com a renda en espècie, la seva valoració coincideix amb l'import imputat (art. 43.1.e i 2 LIRPF) i, com que no cal practicar-hi l'ingrés a compte, l'import íntegre d'aquesta renda en espècie del treball ascendeix a 1.000 euros.

2. a) Segons es desprèn de la doctrina administrativa, es poden fer aportacions a plans de pensions a favor del cònjuge discapacitat en grau igual o superior al 65% però no a parents per afinitat en igual o superior grau. La DGT, en consulta del 3 de maig de 2004, va sostenir que els parents per afinitat no poden fer aportacions a plans de pensions en favor de persones amb discapacitat en grau superior al 65%. En el cas de patrimonis protegits només poden fer aportacions que generin dret a la reducció en la base quan es tracta de parents en línia directa o col·lateral per consanguinitat i no per afinitat (DGT 29 de novembre de 2004; CV 31 de març de 2008).

b) Es redueix la base imposable quan la pensió compensatòria se substitueix per un usdefruit, una renda vitalícia o un capital en béns o diners (AEAT 16 d'agost de 2000; 14 de gener de 2008; DGT CV 6 d'octubre de 2009), o per un pagament únic o l'abonament d'una prima única d'un contracte d'assegurança de renda vitalícia (DGT 21 d'abril de 2004). En la mesura que la quantitat satisfeta a un excònjuge provinent d'un pla de pensions tingui la consideració de pensió compensatòria, pot ser objecte de reducció en la base imposable (DGT CV 17 d'abril de 2008).

c) El límit màxim de reducció en la base imposable s'aplica individualment per cada membre de la unitat familiar (DGT CV 25 de febrer de 2008). En el cas de matrimoni en règim de guany, en què cada cònjuge fa declaració individual per l'IRPF, el límit de reducció per a cada cònjuge és de 10.000 euros anuals (DGT CV 2 de febrer de 2005).

Exercicis d'autoavaluació

De selecció

1. a
2. b
3. c
4. a
5. c
6. b
7. b
8. a
9. a
10. c

Bibliografia

La bibliografia d'aquest apartat fa referència només als treballs relacionats específicament amb la fiscalitat dels instruments individuals i col·lectius de previsió social. En el mòdul introductor de l'assignatura hi ha una llista de llibres i articles que examinen la fiscalitat de les operacions financeres de manera més general i completa.

Alberruche Herraiz, A. (2007). "IRPF: Régimen transitorio aplicable a Seguros Colectivos". *Tribuna Fiscal: Revista Tributaria y Financiera* (núm. 205).

Almagro Martín, C. (2005). "Fiscalidad de planes de pensiones, mutualidades de previsión social y planes de previsión asegurados, constituidos a favor de personas con minusvalía: legalidad vigente y propuestas de reforma". *Revista Universitaria de Ciencias del Trabajo* (núm. 6).

Alonso Murillo, F. (1996). *Tributación de los planes y fondos de pensiones*. Madrid: McGraw-Hill Interamericana de España.

Alonso Murillo, F. (2000). *Los sistemas privados de pensiones en la imposición estatal sobre la renta: (I.R.P.F. e impuesto sobre sociedades*. Valladolid: Lex Nova.

Álvarez García, S.; Aparicio Pérez, A. (2010). "Un análisis de la fiscalidad de los sistemas de previsión social". *Revista Universitaria de Ciencias del Trabajo* (núm. 11).

Aneiros Pereira, J. (2008). "Los planes de pensiones de empleo en la Ley 35/2006 del IRPF". *Crónica Tributaria* (núm. 126).

Bosch Príncipe, M.; Domínguez Fabián, I. (2002). "Exteriorización y fiscalidad de los seguros colectivos de vida". *Estrategia Financiera* (núm. 189).

Calvo Vérguez, J. (2005). "En torno al régimen financiero y fiscal de los planes de previsión asegurados". *Zergak: Gaceta Tributaria del País Vasco* (núm. 30).

Calvo Vérguez, J. (2009). "Las mutualidades de previsión social como fórmula alternativa dentro del IRPF a los planes de pensiones de los sistemas asociado e individual". *CIRIEC-España. Revista Jurídica de Economía Social y Cooperativa* (núm. 20).

Calvo Vérguez, J. (2010). "Fiscalidad de las prestaciones derivadas de los planes de pensiones en el impuesto sobre la renta de las personas físicas". *Nueva Fiscalidad* (núm. 3).

Calvo Vérguez, J. (2010). "Fiscalidad de las prestaciones procedentes de planes de pensiones constituidos a favor de personas con discapacidad". *Diario La Ley* (núm. 7377).

Calvo Vérguez, J. (2010). "Tratamiento fiscal de las llamadas «prestaciones anómalas» de los planes de pensiones en el impuesto sobre la renta de las personas físicas". *Anuario de la Facultad de Derecho* (núm. 28).

Colomer Ferrándiz, C. (2009, 30 de març i 1 d'abril). "Fiscalidad de los préstamos hipotecarios, la hipoteca flotante y la hipoteca inversa". A: *Jornadas sobre la Hipoteca ante la Crisis Económica*. Madrid.

Delmas González, F. J. (2005). "Régimen tributario de las aportaciones transfronterizas a planes de pensiones: Necesidad de su revisión". *Carta Tributaria. Monografías* (núm. 15).

Delmas González, F. J. (2008). "La nueva Ley del IRPF y las Mutualidades de Previsión Social". *Tribuna Fiscal: Revista Tributaria y Financiera* (núm. 207).

Domínguez Barrero, F. (2002). "Régimen fiscal de la previsión social empresarial: incentivos existentes y equidad del sistema". *Papeles de Trabajo del Instituto de Estudios Fiscales. Serie Economía* (núm. 21).

Domínguez Barrero, F.; López Laborda, J. (2010). "Fiscalidad y elección entre renta vitalicia y capital único por los inversores en planes de pensiones: el caso de España". *Documentos de Trabajo Funcas* (núm. 566).

Esteban Paúl, A. (2002). "Régimen fiscal de las mutualidades de previsión social". *Carta Tributaria. Monografías* (núm. 22).

Fuster Asencio, C. (2009). "Razones que justifican una fiscalidad específica de las Mutualidades de Previsión Social". *CIRIEC-España. Revista Jurídica de Economía Social y Cooperativa* (núm. 20).

González-Cuéllar Serrano, M. L.; Ortiz Calle, E. (2008). "La fiscalidad de los planes de pensiones y seguros de vida de los deportistas profesionales". *Revista Jurídica de Deporte y Entretenimiento: Deportes, Juegos de Azar, Entretenimiento y Música* (núm. 22).

Gorospe Oviedo, J. I. (2000). "El nuevo régimen fiscal de los planes de pensiones y mutualidades de previsión social y de las anualidades por alimentos en el IRPF". *Impuestos: Revista de Doctrina, Legislación y Jurisprudencia* (núm. 1).

Gutiérrez Bengochea, M. A. (2003). "Fiscalidad de los fondos y planes de pensiones". *Revista de Información Fiscal* (núm. 57).

Gutiérrez Bengochea, M. A. (2010). "Fiscalidad de las aportaciones y percepciones en los Planes de Pensiones tras la reforma de la Ley del IRPF". *Civitas. Revista Española de Derecho Financiero* (núm. 146).

Malpica Cuello, A. (2002). "La reforma de la fiscalidad de los planes y fondos de pensiones y las aportaciones a éstos en el Impuesto sobre Sociedades". *Revista del Instituto de Estudios Económicos* (núm. 1 i 2).

Marco Cardona, M. (2003). *Tributación de los planes y fondos de pensiones*. Murcia: Universidad de Murcia.

Martín Molina, P. B. (2007). "La tributación de las aportaciones y las prestaciones de los planes de pensiones". A: Carlos Lasarte Alvarez; María Fernanda Moretón Sanz; Patricia López Peláez (coords.). *La protección de las personas mayores*. Madrid: Tecnos.

Paz Carbajo, J. A. de (2007). "Régimen jurídico y fiscal de los patrimonios protegidos de las personas con discapacidad: su aplicación a los contratos de seguros de vida". *Tribuna Fiscal: Revista Tributaria y Financiera* (núm. 202 i 203).

Pérez-Piaya Moreno, C. (2010). "Régimen tributario de los planes de pensiones y otros sistemas de previsión social constituidos a favor de personas con discapacidad". A: Sofía de Salas Murillo (coord.). *Hacia una visión global de los mecanismos jurídico-privados de protección en materia de discapacidad*. Saragossa: El Justicia de Aragón.

Portillo Navarro, M. J. (2007). "Fiscalidad del plan individual de ahorro sistemático y otros productos para la cobertura de la jubilación. Análisis comparado". *Gaceta Fiscal* (núm. 261).

Ricote Gil, F. (2001). *Análisis de la repercusión fiscal del seguro de vida y los planes de pensiones: instrumentos de previsión social individual y empresarial*. Madrid: MAPFRE.

Santos Arribas, C. (2003). "Los Planes de Previsión Asegurados: aspectos técnicos y fiscales". *Estudios Financieros. Revista de Contabilidad y Tributación: Comentarios, Casos Prácticos* (núm. 243).

Serna Blanco, L.; Urkiola Fernández, A.; Pascual de Pablo, P. (2006). "Los efectos sobre la progresividad efectiva del IRPF de la deducción por aportaciones a planes de pensiones y mutualidades de previsión social". *Revista Técnica Tributaria* (núm. 74).

Sol, J.; Espinosa de los Monteros, S. (2002). "Régimen fiscal de los planes de previsión social y política retributiva: Ejemplo práctico". *Estrategia Financiera* (núm. 190).

